YOSHLAR ONGIDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA MEDIA SAVODXONLIKNING O‘RNI

Yaxshiyeva Zuxra Ziyatovna
Jizzax davlat pedagogika universiteti professori, Kimyo fanlar doktori

Annotatsiy. *Maqolada media ta’lim asoslarini har bir ta’lim muassasasiga o‘quv dasturiga kiritish, talaba va o‘quvchilarga ta’lim jarayonida uning asoslarini interaktiv, turli o‘yinlar shaklida tushuntirish, o‘sib kelayotgan avlod tomonidan shiddatli axborot oqimida zarurini tanlash va unga tanqidiy yondoshgan holda baholay olish imkonlari keltirilgan.*

Kalit so‘zlar*: ekologik xavfsizlik, ommaviy axborot vositalari, mediasavodxonlik, ekologik inqiroz.*

Mediasavodxonlik yoshlarga tabiat va atrof-muhit muammolari haqidagi ommaviy axborot vositalari vakillarini dekonstruksiya qilish imkonini beradi, bu tasavvurlar atrof-muhitga nisbatan idrok, munosabat va xatti-harakatlarga qanday ta'sir qilishini tan oladi. Kino, televidenie, reklama va raqamli ommaviy axborot vositalarida tabiat tasvirlarini o‘rganish orqali yoshlar atrof-muhit haqidagi madaniy tushunchalarni shakllantiradigan stereotiplar, tropiklar va hukmron rivoyatlarni aniqlashlari mumkin. Jahonda ijtimoiy-siyosiy jarayonlar shiddat bilan rivojlanib borayotgan bir davrda insonning tabiat, atrof muhitga bo‘lgan munosabati ham dolzarb ahamiyat kasb etib bormoqda. Bu o‘z navbatida, tabiat yaxlit tizim sifatida o‘ziga nisbatan oqilona munosabatni talab etib, faqat tabiat bilan uyg‘unlashgan hayot va uning qonuniyatlariga muvofiq keladigan faoliyat kelgusida insoniyat taraqqiyotini belgilab beruvchi omil bo‘lib qolmoqda. Shu ma’noda bugungi rivojlanish jarayonida ishlab chiqarishni ekologik xavfsizlik manfaatlaridan kelib chiqib, texnik va texnologik jihatdan takomillashtirish barqaror taraqqiyotni saqlash va mustahkamlashning zaruriy sharti hisoblanib, fuqarolarda, ayniqsa, yoshlarda tabiatga nisbatan ekologik madaniyatini shakllantirish mexanizmlarini aniqlash, mediasavodxonlikni shakllantirish, tanqidiy tahlil qilish, baholash va turli xil ommaviy axborot vositalarida taqdim etilgan ekologik xabarlar va hikoyalar bilan shug‘ullanish imkoniyatini berish global ekologik inqiroz kontekstida yanada dolzarblashib bormoqda

Mamlakatimizda keyingi yillarda atrof-muhitni muhofaza qilish masalalariga alohida e’tibor qaratilib, aholining ekologik madaniyatini oshirish va ularda tabiatga estetik munosabatni shakllantirish davlat siyosatining asosiy ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. “Eng muhim masala – aholining ekologik madaniyatini oshirish haqida jiddiy bosh qotirishimiz zarur. Albatta, bunday muammolarni faqat ma'muriy yo‘l bilan hal etib bo‘lmaydi, bunga yosh avlod qalbida ona

tabiatga mehr-muhabbat, unga daxldorlik hissini tarbiyalash orqali erishish mumkin". Shu nuqtai nazardan, har bir shaxsda ekologik ong va madaniyatni, ularda tabiatga nisbatan estetik munosabatni shakllantirish, umuman jamiyatda tabiiy atrof-muhit barqarorligini ta'minlash bilan bog'liq zamonaviy mezon, usul va vositalarini falsafiy tadqiq qilish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Ommaviy axborot vositalari yoshlar hayotidagi katta ta'sirga ega kuchdir. Musiqa,televizor, video o'yinlar, jurnallar va boshqa ommaviy axborot vositalari dunyoni qanday ko'rishimizga kuchli ta'sir ko'rsatadi, bu ta'sir ko'pincha bolalik davridan boshlanadi. Ommaviy axborot vositalarini iste'molchilar tanqidiy tahlil qila olishlari uchun ularda media savodxonlik ko'nikmalari va odatlarini bolalikdan rivojlantirish kerak bo'ladi. Bu ko'nikmalarga ommaviy axborot vositalariga bazaviy darajada kirish, uni muayyan tushunchalar asosida tanqidiy tahlil qilish, shu tahlil asosida baholash va nihoyat, ommaviy axborot vositalarini o'zi ishlab chiqarish kiradi.

UNESCO tashkiloti tomonidan XXI asrda media ta'limni targ'ib qilish madaniy-ma'rifiy rivojlanishning ustuvor yo'nalishi sifatida e'tirof etildi hamda aynan shu yo'l bilan media savodxonlikni oshirish mumkinligi takidlandi. UNESCO odamlarning tanqidiy fikrlash va to'g'ri qaror qabul qilish darajasini yaxshilash uchun ommaviy axborot vositalari va media savodxonlikni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlaydi. Bugungi kunda media savodxonlik bo'yicha butun dunyo mamlakatlarida keng targ'ibot va tashqivot olib borilmoqda.

Umuman olganda, mediasavodxonlik yoshlarning ommaviy axborot vositalari vakillari bilan tanqidiy munosabatda bo'lish, atrof-muhit muammolarini himoya qilish va sayyoramizning barqaror kelajagini shakllantirishda faol ishtirokchi bo'lish imkoniyatlarini kengaytirish orqali ularda ekologik madaniyatni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilar, ota-onalar va jamoat rahbarlari media savodxonligi bo'yicha ta'limni rasmiy va norasmiy ta'lim sharoitlariga integratsiyalashgan holda, atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha bilimdon va faol fuqaro bo'lish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar, bilim va qadriyatlarni rivojlantirishda yoshlarga yordam berishi mumkin. Bu esa o'z navbatida yoshlarning kelajakdagi fuqarolik pozitsiyasini yanada mustahkamlanishiga, jahonda yuz berayotgan voqea-hodisalarni xolis baholab, to'g'ri qaror qabul qila olishiga asos bo'ladi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Яхшиева, М. Ш. Экологический мониторинг загрязнения / М. Ш. Яхшиева, Ф. И. Давронова, З. З. Яхшиева. // Молодой ученый. — 2015. — № 6 (86). — С. 336-339. — URL
2. https://www.bing.com/search
3. https://www.bing.com/ck/a